

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Lausuntopalvelu

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laiksi ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Yleisiä huomioita esitysluonnoksesta

Kokeilulaki on periaatteeltaan kannatettava. Kokeilun ulkopuolelle jäävien ammatillisen koulutuksen järjestäjien asema ei saa heikentyä, mikä tulee huomioida kokeiluun valittavien järjestäjien kokonaisuudessa eli ne eivät esimerkiksi voi olla kooltaan suurimmat tai vastaavaa.

Rahoituslain uudistaminen on tarpeen. Kertoimien vähentäminen ja rahoituksen muodostumisen yksinkertaistaminen on hyvä asia. Laskennallisen perusrahoituksen automaattinen myöntäminen yhdellä päätöksellä ja perustuminen toteutumiin on erittäin kannatettavaa ja helpottaa koulutuksen järjestäjän toiminnan suunnittelua.

Rahoituslain vaikuttavuusarvioiden julkistaminen nopeasti olisi välttämätöntä. Ammatillisen koulutuksen järjestäjien talousarviovuoden 2025, johon ammatillisen koulutuksen 100 miljoonan leikkaukset kohdistuvat, valmistelu on käynnissä ja toiminnan sopeuttamiseksi tarvitaan kunnollisia arvioita tulevasta rahoituksesta talousarviovuosille 2026-2027.

Ammatillisen koulutuksen kokeilua koskevat säädösehdotukset

Kokeilulaki olisi esityksen mukaan voimassa kahdeksan vuotta, mikä on varsin pitkä aika. Esityksessä todetaan, että kokeiluun valittaisiin enintään 40 järjestäjää. Koska halukkuutta on todennäköisesti runsaasti, valintakriteerien tulee olla tarkkaan mietittyjä sekä avoimesti nähtävissä ja perusteltavissa.

Toiminnanohjauksen uudistaminen ei saa johtaa siihen, että tosiasiallinen päätösvalta siirtyy ammatillisen koulutuksen järjestäjältä ja omistajilta valtiolle. Neuvotteluissa voidaan sopia tavoitteista ja teemoista, mutta päätökset tutkinnoista, koulutusmääristä ja tarjonnasta, toimintaprosesseista ja vastaavista tulee olla koulutuksen järjestäjällä. Järjestämistä vapauttavana lakia ei myöskään tule asetuksella rajata lisää (8 Laki alemman asteinen sääntely) vaan kaikki toimintaa rajoittavat säädökset tulee kirjata lakiin. Esitystekstissä on nimetty esimerkkitutkinnot, joiden järjestämistä rajattaisiin eikä niiden määrää tule lisätä.

Pykälässä 14 esitetään kokeilun seurannasta ja arvioinnista, että kokeiluluvan saaneen järjestäjän olisi osallistuttava ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Tutkimus ei saa lisätä kohtuuttomasti koulutuksen järjestäjän hallinnollista työtä, jota muutoin pyritään vähentämään. Kokeilua seuraavasta tutkimuksesta tulisi olla selkeämpi määrittely laajuuden ja sisällön osalta.

Rahoituksen uudistusta koskevat säädösehdotukset

Rahoituslain muutokset ovat pääosin kannatettavia. Turhien kertoimien poistuminen on hyvä asia. Sinänsä monet rahoitusuudistuksen perusteluissa esitetyt asiat ovat nykyiselläänkin toteutuvia, mikäli henkilökohtaistaminen tehdään oikein ammatillisessa koulutuksessa.

Oppimisvalmiuksia tukevien opintojen kertoimen poistuminen on ristiriitaista, koska koulutuksen järjestäjät ovat pitäneet kerrointa hyvänä. Opintojen järjestäminen on tällöin perustunut opiskelijan

tutkintokoulutuksen yhteydessä tarvittavaan opintojen etenemistä auttavaan tukeen eikä kysymys suinkaan ole ollut rahoitukseen vaikuttaminen.

Vaikuttavuusrahoitukseen jääviä opiskelija- ja työelämäpalautteita, joiden vaikutus olisi enää vähäinen mutta hallinnollinen työmäärä erittäin suuri, olisi syytä vielä harkita, etenkin kun molempiin vastaaminen on haasteellista. Työelämässä palautteet koetaan monin paikoin todella hankaliksi, jopa turhauttaviksi.

Oppimisen tukea ja erityistä tukea koskevat säädösehdotukset

Opiskelijoiden mahdollisuus oppimisen tukeen ja erityiseen tukeen on tärkeä asia. Toteutuessaan esityksen mukaan laki kuitenkin asettaa koulutuksen järjestäjät todella haasteelliseen tilanteeseen. Opinto-ohjaajien ja erityisopettajien rooli kasvaa huomattavasti ja varsinkin erityisopetuksen sitominen erityisopettajaan on ongelmallinen asia, vaikkakin erityistä tukea voivat esityksen mukaan antaa erityisopettajan konsultaatioon perustuvasti myös muut opetusta ja ohjausta antavat henkilöt. Vähintään tulisi määrittää siirtymäaika, jonka aikana erityisopettajiksi koulutautuvat ammatilliset ja yhteisten tutkinnon osien opettajat olisivat päteviä antamaan erityisopetusta. Koulutettuja erityisopettajia ei yksinkertaisesti ole riittävästi.

Tilaukoulutusta koskevat säädösehdotukset

Muut ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia koskevat säädösehdotukset

Asetusluonnokset

Muut kommentit

Ammatillisesta koulutuksesta ei esitystekstin mukaan työllistytä riittävästi. Parannettavaa on varmasti koulutuksessakin, mutta on muistettava, että perusopetuksen päättävien valmiudet ovat heikommat kuin aikaisemmin, nuorten erilaiset haasteet kasvaneet, toiselta asteelta valmistuneen työllistymistä ei voi verrata esimerkiksi selvästi vanhempien korkeakoulusta valmistuneiden työllistymiseen ja mikä olennaista – yksilö saa Suomessa vapaasti valita alan, jolle hakeutuu. Vaikka koulutuksen järjestäjä avaisi kuinka paljon paikkoja aloille, jotka eivät motivoi, opiskelijamäärät ja työllistyneiden määrät eivät niissä välttämättä kasva.

Esitystekstissä todetaan useissa kohdin, että ammatillisen koulutuksen tavoitteita ei ole saavutettu nykyjärjestelmällä ja analysoidaan monin paikoin, millaisia mahdollisuuksia nykylainsäädäntö on voinut antaa koulutuksen järjestäjän ei-toivottujen ratkaisujen syntymiseen. Lainsäädännön uudistamisella ei tule pyrkiä korjaamaan yksittäisten järjestäjien kohdalla havaittuja pulmia tai haasteita vaan kehittää yhteistä järjestelmää.